

Kuidas ja kellel on võimalik Wenemaalt Eestisse pääseda.

Selle küsimuse üle oli meie lehe kaastöölisel võimalik välisministri A. Birki arwamist kuulda.

Nagu teada, on Eesti ja Wene wahela nüüd kokkuleppe järele kindel piir tõmmatud, mida mõlemalt poolt hoolega walwatakse ja millest üleminek ilma sellekohase loata wõimata. Selle wastu on aga Wenemaal suur hulk eestlasi, kes seal heameelega lahkuksid ja Eestisse elama soowiksid asuda. Ka Tartu rahulepingus on niisugune ületulek ette nähtud ja selle kord lähemalt ära määratud.

Kellel oleks võimalik Wenemaalt Eestisse pääseda ja kuidas see wõiks sündida, selle kohta awaldas herra välisminister järgmisi mõtteid:

Walitsus teeb muidugi kõik, et need eestlased, kes Wenemaalt ära Eestisse soowiwad kolida, võimalikult pea seda wõiksid teha. Kõige esimene walitsuse püüe on aga wabariigi kodanikke päästa. Sellest seisukohast wälja minnes tuleb Eestisse ihkajaid teatud järjekorda jagada.

Esimeses järjekorras seisaksid need, kellest kindlasti teada, et need on Eesti kodanikud. Niisugused on kõige pealt pantwangid, keda enamlased sõja ajal Eestist lahkudes kaasa wiisid ehk Wenemaal elawad eestlased, kes kui Eesti wabariigi kodanikud seal Wene wõimude poolt aresteeriti ja seega wabariigi eest kannatasid.

Weel wõib kindlateks Eesti wabariigi kodanikkudeks neid lugeda, kelle perekonna pead ehk toitjad Eestis elawad, sest rahulepingu artikli 4-da järele käiwad naine ja lapsed kuni 18 aasta wanuseni kodakondsuse kindlaksmääramise suhtes isa järele.

Esimeses liigis seisawad weel sõjawangid, keda umbes 1.200 inimest on. Kõigil neil eelpool tähendatud isikutel on õigus esimeses järjekorras Eestisse pääseda, milleks walitsus juba praegu wõimalusi muretseb.

Teises järjekorras seisawad juba sõjapõgenejad, kes suure ilmasõja ajal Eestist Wenemaale kolisid, kui ka need eestlased, kes Wene walitsuse ajal küll Eesti hingekirjas seisid, ennast eestlaseks tunnistasid, kuid pikemat aega juba Wenemaal olid olnud ja seal enesele majapidamise soetanud.

Nende äratulek on juba rahulepingus ette nähtud wormitaitmise läbi teatud viisil raskendatud. Kõige pealt tuleb nende kodakondsus selgitada, sest siis, kui Eesti wabariik loodi, elasid nad väljaspool selle piiri ja ei saanud Eesti wabariigi loomisega ühes automaatselt mitte veel Eesti kodanikkudeks. Kõige pealt peavad niisugused eestlased Eesti wabariigi kodanikkudeks saamiseks kirjalikult oma soowi awaldama. See soowiawaldus wõetakse arutusele ja tehakse Eesti ja Wene wõimude poolt kindlaks, kas soowijale õigust Eesti kodakondsuse peale on ja kas teatud isiku ületulemine mitte wabariigi kasude wastu ei käi.

Muidugi on ka Wenemaa sellest huwitatud, kes Eesti kodakondsusse üle tulewad. Ja et Wenemaalt mitte paremaid jõudusid ei lahkuks ja Eestisse ei asuks, kel seda õigust mitte ei ole, siis on Wene wõimud enestele rahulepingu läbi kodakondsuse selgitamise ja ülemineku üle kontroleerimise õiguse omandanud.

Meie poolt on kodakondsuse ja ületoomise asjas juba eeltööd käimas. Asutatakse kontroll-opteerimise komisjon, nagu see ka rahulepingu 14. artik. p. 3 ette nähtud. Selle komisjoni ülesanne oleks kõigi nende mitmesuguste komisjonide tegewuse üle kontrolli pidada, mis rahulepingu teostamiseks Wenemaal töötawad ja eraldi veel Wenemaal elawate ja Eestisse soowijate kodakondsust selgitada ja nende ületulemist wõimaldada. Et see komisjon wiljakalt wõiks töötada, siis määratakse selle asukohaks Moskwa, kus praegu Wene wõimude ja riigiasutuste keskkoh.

Sellesama komisjoni poole tuleb ka pöörduda wastawa soowiawaldusega kõigil Wenemaal wiibiwatel eestlastel, kes praegu Wenemaal elawad ja Eesti kodakondsusse soowiwad saada, maha arwatud ainult need, kes esimeses liigis tähendatud, s. o. kelle kodakondsuse üle mingit kahtlust pole. Komisjonis waadatakse soowiawaldused läbi, antakse sellest ka Wene wõimudele tada, mille järele — kui Wene ametiwõimud ülemineku wastu midagi põhjendatud ette ei saa tuua — seesama soowiawaldus wabariigi siseministri kätte läheb, kes siis wabariigi huwisid silmas pidades lõpuliku otsuse teeb, kas soowiawaldaja Eesti kodakondsusse wastu wõetakse wõi mitte.

On arusaadaw, et suurem hulk Wenemaal elawaid eestlasi wõimalikult pea Eestisse pääsemist ootawad. Kuid, nagu kõigest eelpool kõneldust selgub, on üleminek rahulepingust tingitud ja teatud wormitaitmistega seotud, nõnda et iga üksik ületulek teatud otsustamiseks ja teostamiseks teatud aja nõuab.

Muidugi püütakse walitsuse poolt kõike teha ja asjaajamist wõimalikult kiirendada, kuid ei pea unustama, et siin asju aetakse teise riigi walitsusega ja wõõras riigis, kus meie komisjonide töö oleneb olukorrast, ja tingimistes, mis selles wõõras riigis walitsewad, kus komisjonidel töötada tuleb.

Seda peaksid silmas pidama just need eestlased, kel Wenemaal mingi ettewõte, eraldi Eesti asunikud, kel oma majapidamine, Oleks soowitaw, et nad oma majapidamist senikaua korralikult jatkaksid, kui ülemineku küsimus lõ-

pulikult selgunud, kewadel näituseks wilja maha küliks ja ka lõikuse kokku koguks ning kaasa tooks, milleks neil õigus rahulepingu järele, milles ette nähtud, et Eesti kodanikud üle tulles oma liikuwa waranduse kaasa wõiwad wõtta.

Teiseks teeb kõikide peatseks ületoomiseks raskusi weoolud ja wõimalused. Oli arwata, et enne maikuu lõppu Peterburi ja Narwa wahel raudteeühendust ei saa, mida takistas kõige pealt Jamburi silla puudus. Suurte jõupingutustega jõuti sild siiski enne seda ära parandada, nõnda et ühendus juba olemas. Kuid sellegipärast on Wenemaal üleüldiselt weoolud praegu niisugused, et need Eesti alamate transporteerimist suuresti takistawad.

Algust ülewedamisega tehakse siiski juba lähematel päewadel ja esimene saadetus sõjawange jõuab juba loodetawasti selsamal nädalal pärale.

Walitsus teeb kõikide soowide rahuldamiseks kõik, mis ta wõib, — kinnitab lõpuks weel kord herra minister — kuid peab meeles pidama, et walitsuse ülesanne ja kohus on kõige enne wabariigi kodanikke päästa ja nende peale mõelda, kes wabariigi eest kannatanud. Peab ka meeles pidama, missugused raskused ületoomisel ees ja mida juba ühe näitusega kujukalt wõib iseloomustada. Nimelt on meie nimekirja järele Eesti sõjawange umbes 1.200. Sealt poolt teatatakse aga, et neil kõigest 200 asukohta teadupärast on. Kõik ülejäänud tuleb esiteks üles otsida ja siis wabastada.

Et ületuleku soowiawaldust edukamalt registreerida, asutatakse Wenemaal — peale Moskwa kontroll-opteerimise komisjoni — suurematesse keskkohdadesse weel alamkomisjonid, kes soowiawaldusi wastu wõtawad, tarwilikka teateid koguwad jne. Lähemal ajal awaldatakse ka opteerimisekomisjoni kodukord, milles lähemalt juhatust antakse, mis kellelgi ületulemiseks teha tuleb.

W.